СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 64. Джерзі Сити, Н. Дж., пятниця, 21-го березня 1941. No. 64. Jersey City, N. J., Friday, March 21, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ ПРИЗНАЧИВ ЧЛЕНІВ РОЗЄМНОГО СУДУ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт, перед відїздом на вакації, назначив 11 членів розємного суду, якого завданням буде брати в свої руки непорозуміння випливаючі між власниками компаній і робітниками та випливаючі з тих непорозумінь страйки. Цей суд матиме значну виконну силу. Але він могтиме брати під розвагу лиш такі справи, які порекомендує йому департамент праці. Звичайно наперед департамент праці буде пробувати полагодити непорозуміння і страйк. Щойно коли йому не вдасться, він буде цю справу віддавати розємному судови. Головою цього суду є дотеперішний голова поборових комісій, Кларенс Дайкстра. Інші члени походять з промислових, робітничих і наукових кол. Три члени в нім творять представники суспільности і серед них власне знаходиться Дайкстра. А по чотири члени взято з робітництва і з промислу. Серед робітничих членів є представники А.Ф.П. і К.П.О. Цей розємний суд може розбиватись на окремі групи по три представники, по одному від суспільности, капіталу і робітництва, й водночас полагоджувати кілька страйків.

ВИРІБ ЛЕТУНСЬКИХ МОТОРІВ.

ВАШИНГТОН. — Голова бюра заряду продукції, Кнудсен, заявив, що хоч в місяци лютім скінчених воєнних літаків вироблено менше, ніж в попереднім місяци січни, то виріб летунських моторів у лютім підскочив на 334 вгору, в порівнанні з виробом в попереднім місяци. Всіх летунських моторів в лютім вироблено три і пів тисячі. Тільки не виготовлено до них відповідної скількости тулубів, інструментів і озброєння. Та виріб цих останніх речей також підскакує вгору і скоро літаки будуть вилітати тисячами місячно.

ПІДВИШКА ПЛАТ КРАВЦЯМ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорська юнія кравецьких робітників [illegible] дів і на основі нової умови робітники дістануть підвишку плат на збірну суму 18 міліонів долярів річно. Кожний дістане пересічно по 10% підвишки. Внаслідок цеї підвишки підскочать також від $2.50 до $5 ціни на кожнім убранню, хоч сама робота на однім убранні внаслідок збільшеної заробітної плати зросте тільки від 50 ц. до $1.50.

НОВИЙ „ДРАЙФУС".

НЮ ЙОРК. — Перед суддею Джаном Соливеном мали гостру словну перепалку адвокат професора Шапеса, здеклярованого комуніста, якого отсе арештовано за кривоприсягу і стейтовий прокуратор. Ходило про висоту окупу, щоб Шапес міг вийти на волю до часу розправи. Прокуратор домагався високого окупу, а адвокат малого. Адвокат Шапеса обороняв свого клієнта в той спосіб, що він „жертва пересудів", це „нова справа з Дрейфусом". Прокуратор доказував, що Шапес підривний елемент, який в насильний спосіб хоче повалити леґальний американський уряд. Суддя станув на становищі прокуратора і наложив на Шапеса досить великий окуп, у висоті пятьох тисяч долярів.

ЛЯ ҐАРДІЯ ЗАКЛИКАЄ ДО ЄДНОСТИ.

НЮ ЙОРК. — В прилюдній промові Ля Ґвардія сказав, що ті конґресмени і сенатори, які навіть у добрій вірі виступають проти політики уряду, помагають тим несвідомо Гітлерови, бо дають причини думати, що в Америці нема єдности в заграничній політиці. Це держить на осторозі ріжні европейські демократії, які вагаються, що мають далі робити? Ля Ґардія далі говорив, що ціла Америка мусить бути тепер зєднана, бо можливо, що нам прийдеться таки воювати. Вкінці він говорив, що це вже не є ніякий секрет, що в інтересі Америки є, щоб виграла Анґлія, а не Гітлер.

ПОБОРЮЮТЬ НАТОВП.

ВАШИНГТОН. — Деякі федеральні департаменти порішили змінити години праці своїх робітників і пересунути їх на півтора години скорше, а то тому, щоб у той спосіб облекшити глітність на трамваях і автобусах. Тому, що рано всі працюючі їдуть майже разом до роботи, повстає величезний натовп. Опісля, коли час промине, трамваї і автобуси майже порожні. Щоб облекшити всім їзду, найскорше пересунути на ріжну пору години праці, щоб працюючі їздили в ріжний час.

УСУНЕННЯ „БАЗАРУ НЕВІЛЬНИКІВ".

НЮ ЙОРК. — В кількох місцях дільниці Бронксу на вулицях відбувались найми ріжних чорних робітників, зокрема домашніх слуг, для довшої, чи коротшої праці. Ці місця названо „базарами невільників". Містова влада тепер знесла ці „ринки" і запровадила два бюра праці, що мають посередничати між шукаючими праці і працедовцями.

НАЗНАЧЕННЯ КОМІТЕТУ ДЛЯ ПОЛАГОДЖЕННЯ НЮЙОРСЬКОГО СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК. — Щоб рушити нюйорський страйк автобусників з застою і довести до порозуміння посадник Ля Ґвардія, без згоди страйкарів, назначив комітет, що має зібрати всі факти відносно страйку і видати своє рішення. Голова юнії транспортових робітників, який інспірував цей страйк, Майкел Квил, заявив, що в тім комітеті нема ні одного робітничого представника. Тим він заявив, що страйкарі з рішенням комітету не погодяться.

СІМ БІЛІОНІВ ДЛЯ АНҐЛІЇ УХВАЛЕНО

Палата представників ухвалила більшістю голосів, 337 проти 55, сім біліонів долярів на поміч Анґлії й іншим краям, які ставлять опір державам „осі". Опір опозиції був слабий. Ні одне застереження з боку опозиції не було втілене в цю ухвалу. Декто пробував обмежити суму до пять біліонів долярів, мовляв, коли треба буде більше, конґрес ухвалить більше. Але інші заявляли, що цілком певно треба буде більше, навіть коли конґрес тепер ухвалить повних сім біліонів долярів, яких вже тепер конче потрібно. Перепала також поправка, щоб уряд, використовуючи ці гроші на ріжні державні замовлення по фабриках, робив у контрактах застереження відносно праці, а саме, щоб робітники могли довільно працювати, не будучи змушеними вступати до якихнебудь юнія і платити ріжні високі оплати юнійним провідникам. Назагал, проурядова ґрупа в палаті представників має величезну більшість і цілковито контролює ситуацію. Тепер справа сімох біліонів піде ще до сенату.

БРИТАНІЯ ПРОСИТЬ, ЩОБ АМЕРИКА НАПРАВЛЯЛА ЇЇ ВОЄННІ КОРАБЛІ

Британський уряд звернувся до американського уряду з проханням, щоб той дозволив направляти в американських портах британські ушкоджені в битвах воєнні кораблі. Секретар фльоти, Накс, згадуючи про цю справу додав, що певна скількість британських ушкоджених кораблів вже знаходиться на дорозі до Америки. З цього виходилоб, що американський уряд вже пішов у тім відношенні Анґлії на зустріч. Накс також сказав, що уряд тепер застановляється над тим, щоб негайно переслати до Анґлії певну частину малих воєнних кораблів, здібних до боротьби з субмаринами. Про візиту американських воєнних кораблів в Австралії Накс завважив, що ця візита має звичайний службовий характер. Нераз американські кораблі відвідували австралійські й інші порти.

РЕҐУЛЯЦІЯ РІКИ СТ. ЛОРЕНСА

Між американським і канадійським урядом прийшло до умови відносно реґуляції ріки Ст. Лоренса, що сполучує великі центральні озера і творить границю між Америкою і Канадою. На тій ріці, зокрема на водопаді Наягара, побудують величезні шлюзи, які з одного боку будуть порушувати великі електрівні, а з другого, будуть творити замки, через які можна буде спустити вділ, або підняти вгору і найбільший корабель, щоб він опісля міг собі плисти далі. В той спосіб ріка Ст. Лоренса стане відповідною до плавби і буде получена з морем. Це з черге матиме велике промислове і стратеґічне значіння для обох країв. Бо на центральних озерах можна буде будувати великі корабельні доки і сконцентрувати там будівельний промисл, якого не міг би досягнути ні з одного боку можливий ворог згаданих обох країв.

ЛОНДОН БОМБАРДОВАНИЙ ЧЕРЕЗ СІМ ГОДИН

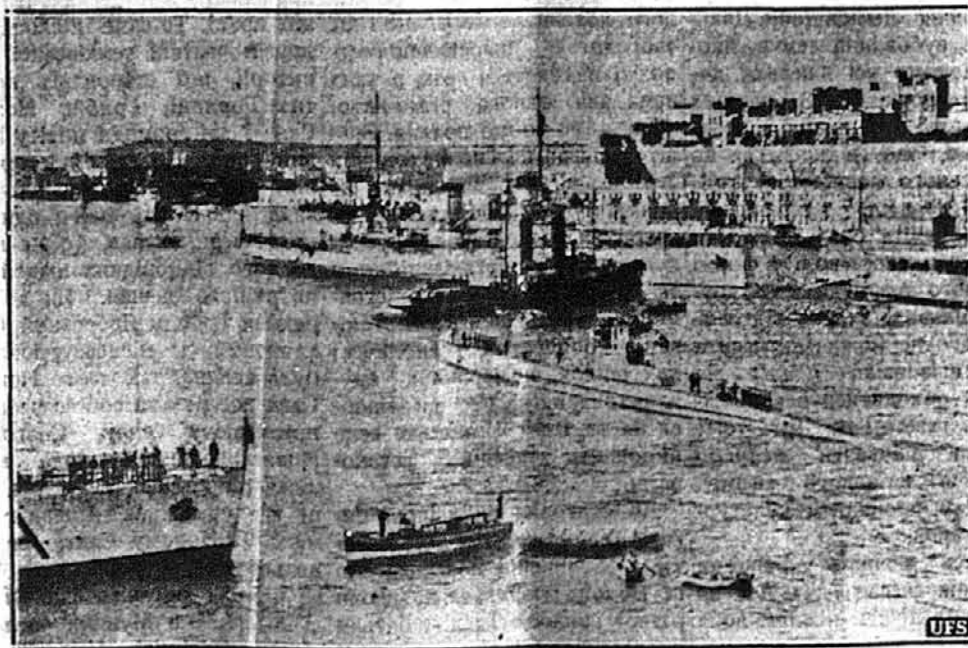
Британська столиця витерпіла, як подає Дейвид Андерсон, найсильніше бомбардування з усіх, які приходилось перенести цього року. Не можна подати ближче, які саме місця були заатаковані, бо, цілком зрозуміло, воєнні звідомлення того не подають, щоб не давати тим ворогам змоги визнаватись, який був вислід його нападу і в якому місці. Сказано загально, що найбільше потерпіли дільниці, де мешкає найбідніша часть населення. Також потерпіли чотири шпиталі, а в одному з них, який вдарила німецька бомба, було до 1,200 хорих. Коли стверджується, що німці бомбардували Лондон шість годин, надлітаючи раз-у-раз ґрупами, то можна собі уявити, що було значне число вбитих і ранених. Покищо це годі обчислити, бо багато жертв треба ще добувати з румовищ, Німецькі летуни надлітали з ріжних сторін і тисячами скидали запальні бомби, наслідком чого, як подає Юнайтед Прес, було 12 більших вогнів. Інші британські міста були залишені в спокою.

БРИТІЙСЬКІ НАЛЕТИ ЩОРАЗ СИЛЬНІШІ

Останні налети на німецьку територію, чи ту, що є під німецькою окупацією, стверджують, що британцям іде тепер про систематичне винищування пристаней, комунікаційних засобів і складів поживи та амуніції. День заднем бомбардують вони Кіль, чи не найважнішу німецьку морську базу, а далі Вільгельмсгафен. З того, що пише німецька преса, виходить, що за кожним британським налетом треба довго тасити пожежі, а також забирати людей до шпиталів, при чому проголошується теж і вбитих. Супроти того, що німецькі комунікати подають звичайно в таких випадках дуже скупі відомости, треба припускати, що британські налети завдають Німеччині велику шкоду.

СЕРЕДЗЕМНЕ МОРЕ ЧИ НЕ НАЙВАЖНІШЕ

Так виглядає, що ті воєнні події, що тепер розгриваються на Середземному морі, чи що мають наступити, являються для Великої Британії хвилево важнішими ніж те, що діється на самім британськім острові. Британці думають, що німці хотілиб завдати Британії перший удар саме на Середземному морі.

ТВЕРДИНЯ АНҐЛІЇ.—Вже нераз згадувалася в воєнних депешах британська фортеца на острові Мальті. Як війна на Балкані розгориться ще більше, ця твердиня буде відогравати ще більшу ролю. На світлині: відвідини турецького підводного човна „Думлюпінар" у пристані Мальти.

СОВЄТИ НЕ МІШАЮТЬСЯ В СПРАВИ БАЛКАНУ, АЛЕ ЇХНІ АҐЕНТИ КАЖУТЬ ІНАКШЕ

БІЛГОРОД.—В останніх днях поширено якимсь способом вісти, що ніби походили з дипльоматичних і дуже добре поінформованих кол, що Совєти затрівожені подіями на Балкані й націстівськими аґресивними плянами, що вислали гостру нагану Болгарії, що не пішла до війни, а піддалась Німеччині, та що заофірували через свого емісаря допомогу Югославії, якщо вона рішиться на війну з Німеччиною. Тепер кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс", що старався ті вісти якось провірити, доносить, що нема ніякої підстави в такі речі вірити. Югославське міністерство заграничних справ рішучо перечить, щоб Югославія дістала якусь ноту від Совєтів. Неправдою є, щоб совєтський посол Плотніков передавав югославському урядови якісь совєтські запевнення чи вказівки, як це було голошене, бо Плотніков навіть не є в Югославії, а перебуває від кількох місяців у Москві, звідки ще не вернув.

ЮГОСЛАВІЯ ДАЛІ СТАВИТЬ ОПІР.

БІЛГОРОД. — Дуже можливо, що Югославія буде змушена уступити і дійти з Німеччиною до якогось договору. Але правда та, що в цілім краю змагається проти-німецький сентимент. Це видно між іншим і по тім, що прогнано з краю бувшого югославського премієра, Міляна Стоядіновіча, відомого з нахилу до націзму і фашизму. Стоядінович має тепер перебувати в Греції.

ПРИРОДНЯ ЗМІНА: ІВАН ГРІЗНИЙ НА ПЕРШОМУ МІСЦІ.

[illegible] російського патріотизму і любови до „одної батьківщини" — Росії. Вони тепер ідуть далеко дальше і вихваляють навіть те, на що навіть за царату гляділи як на дикунство. Ось таким чином появилась в „Ізвєстіях" стаття совєтського письменника В. Костилева, в якій він закликає перевірити думку про царя Івана Грізного. Каже, що це була велика людина, великий російський патріот, що розбудовував велику Росію і забезпечував її границі перед усіми ворогами. А був грізним тільки для ворогів Росії, для тих, що стояли на дорозі його плянам обєднання Росії й закріплення її сили і величі. Ось так, каже Костилєв, треба розуміти особу царя Івана Грізного, а всьо інше, що розповідає про його жорстокости, є неправдою. Це була високо патріотична і дуже релігійна людина.

СТОЯТЬ ПРОТИ СЕБЕ.

БІЛГОРОД. — З грецької армії, як подають воєнні знавці, остане 300,000 в Альбанії для боротьби з італійцями, а 500,000 вояків буде на півночі боротись разом з британцями проти німців, яких має бути в Болгарії й Румунії до 700,000.

НІМЕЧЧИНА ЗІРВЕ З ГРЕЦІЄЮ.

БЕРН (Швайцарія). — З відношень, які тепер загострились між посольствами Греції й Німеччини, треба вносити, що в скорому часі прийде між тими державами до цілковитого зірвання дипльоматичних зносин. Німецький посол мав вимагати від грецького посла вияснення, що за причина, що в Греції зявились британські війська.

ГОЛОД У ЛЬВОВІ.

СТОКГОЛЬМ. — Шведська преса розписується про відносини на західньо-українських землях, що були під Польщею, а тепер знайшлись під Совєтами. Каже, що всюди панує терор. Голод є не тільки у Львові, але й по селах. Совєтська влада далі вивозить масово на Сибір запідозрених у нельояльности до Совєтів.

СУДЯТЬ ЗА ПІДПОЛЬНУ РОБОТУ.

МІНХЕН. — Незабаром станують перед німецьким судом молоді поляки, яких націстівська влада обвинувачує в шпигунстві. Каже, що вони помагали польським летунам діставатись з польських земель, що є під німцями, до британської армії, шляхом через Балкан до Греції. Скільки є тих поляків, що їх ось так обвинувачують, покищо невідомо. Судова розправа відбудеться десь при кінці березня. Судитиме воєнний суд.

ДОТИКАЄ ПОЛЬСЬКОМУ УРЯДОВИ.

БЕРЛІН. — Німецька преса зїдливо й з насміхом запитує польський уряд на вигнанню про те, що він робить, щоб дістати від аліянтів дозвіл на довіз живности для голодного населення в Польщі, як це робить французький уряд у Віші, що намагається таку поміч дістати для Франції.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЛЕКЦІЇ ОДНОЇ ВІЙНИ

В Америці появилася недавно книжка про фінсько-російську війну. Кілька місяців тому появилася вона була в Англії під наголовком: „ФІНЛЯНДІЯ: ПЕРША ТОТАЛЬНА ВІЙНА. В Америці їй дано наголовок: ІНВАЗІЯ СНІГОМ: СТУДІЯ НАД МЕХАНІЗОВАНОЮ ВІЙНОЮ. Написав її британський журналіст, Джан Ленгдон-Дейвіс, що був висланий на війну як газетний репортер.

Книжку став він писати негайно по закінченню війни. Не є це переповідження подій і фактів війни за порядком, у якому вони діялися, а зложення їх у певну систему, виклад для виложення певних висновків, до котрих дійшов автор на основі власних спостережень. Ці висновки він збирає в три групи: 1) підіздова війна; 2) позиційна війна; 3) атака на цивільне населення. Вже з цих трох розділів бачимо, які основні питання новочасної війни порушує автор, питання, цікаві для всякого, що цікавиться сучасною історією.

Автор находить очевидно багато нагод писати з великим признанням для фінів. Про їх відвагу. Про їх високу военну витревалість. Про їх винаходчивість у використуванні всякої догоди, чи терену, чи оточення, чи узброєння, чи погоди. Як доказ великої военної зручности автор наводить факт, що фіни потрафили раз знищити 36,000 російських жовнірів коштом власних 150.

У відріжненні від цих знаменитих вояків виступає тим яркіще боєва нездарність російського жовніра. Читача книжки наповняє переконання, що совєтська Росія не має військово талановитих людей зовсім так само, як їх не мала царська Росія. Сталін, як царі, мусить покладатися на свій невичерпаний людський матеріял. І він щедро розкидав цим матеріялом, висилаючи тисячі на певну смерть, раху- [illegible] відкриття були для нього великою несподіванкою. Коли він вибирався на фінсько-російську війну, він зовсім не ждав цього, щоби червона армія трактувала своїх жовнірів, як цар трактував своїх, та щоб „пролєтарська влада" шафувала людським життям так щедро, як, за обвинуваченнями большевиків, ним шафують торговці амуніцією. Він не вірив, щоби російські війська бомбардували шпиталі, жінок і дітей. Його власні обсервації показали, як він помилявся.

Коли помилку зробить ґазетяр, ця помилка направляється, як він про цю помилку явно-славно напише. Багато сумніше представляється справа, коли таку помилку зробить державний уряд. Тому критики цеї книжки підчеркують цю книжку як велику практичну лекцію для американського уряду, передовсім у ці часи, коли воєнне положення нашіптує американському урядові забути територіяльні грабіжі совєтського уряду й шукати в Росії союзника. Звертають на цю лекцію навіть такі журналісти, що ще недавно величали Росію як природного й потужного союзника Америки.

В СПРАВІ УКРАЇНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ В ЕВРОПІ

(Дискусійна стаття, надіслана з Женеви, Швайцарія).

Ще ніколи за нашої памяти не було такого лиха в Україні, яке є тепер. Воно без порівнання більше ніж найгірше лихо тих українців, що опинилися поза Україною і живуть на чужині в найтяжчих злиднях. А проте надії усіх тих вигнанців з рідної землі звернені в сторону України. Як знаємо, то навіть найбільші осередки української іміграції в Европі, що вже розвинули сильне національне життя, живуть фактично рідним краєм. І всі ті осередки на чужині лучить фактично — рідний край. Всі вони мають одну спільну думку: як помогти Україні визволитись з ярма?

Україною, її життям і долею, цікавляться, як знаємо, не тільки ті, що їх називаємо українськими імігрантами, але великі маси тих, що є з української крови, що родились і виросли на великих просторах американської півкулі. І вони радіб дістати відомости про те, що діється в Україні, як є з українським народом під ворожими окупаціями, що думають осередки української іміграції в Европі чи Азії.

Потреба національної злуки іміграції.

Війна, що творить часом майже непереможні перешкоди для вдержання постійних зносин поміж поодинокими українськими осередками на чужині, збільшує особливо потребу національної злуки поміж ними, розвитку тої чинности, що творить конкретний зміст ідеї соборництва. Війна, в якій великодержави провадять боротьбу за новий переділ світу і його дібр, а інші напружують свої сили, щоб оборонитися та здобути на- [illegible] гальнім змаганні за державну незалежність. Українці виявляють всюди майже живучість гідну нації, що мала стільки лиха і терпіння протягом цілої своєї понад тисячелітньої історії. Українське життя не завмерло ніде, ані на українських землях під чужим пануванням, ані на чужині, а навіть подекуди в дивний спосіб розвинулося.

Але вдоволятися тим не маємо найменших причин, навідворот, мусимо усунути ті хиби, які очевидно стримують його дальший розвиток. Одною з головних є безперечно незначне сполучення поміж поодинокими українськими осередками як поміж українськими землями поза межами СССР так і на чужині. Причинами його є не лише обставини воєнного часу, а й український хуторянський звичай обмежуватися без великого спротиву своїм ближчим кольом, який сучасні обставини мають виправдати й тоді, коли такі виправдання цілком несушні. Ось тому відомости про українське життя в Німеччині не дають досить яскравого образу його, не кажучи вже про життя українців в окупованій частині Франції, звідки приходять лише принагідні вісти. Але не багато більше можна дізнатися з української преси про те, що робиться поміж українцями у вільній частині Франції, хоч почтове получення між нею й невтральними державами властиво нормальне. Про буття українців на занятих німцями українських землях, в Чехії, Румунії подає дещо тамошня українська преса. Цілком невистарчальні є відомости про Карпатську Україну з огляду на її відносне значіння поміж рештами українських земель поза межами УССР, хоч одержання преси і відомостей звідти цілком добре можливе.

Вага інформацій.

На превеликий жаль всі ці відомости як з українських земель поза СССР так і з поодиноких осередків українського громадянства на чужині не подається систематизовано і освітлено під одним кутом зору, з погляду потреб і інтересів визвольної боротьби, її сучасного розвитку й її можностей в найближчій будуччині. Сумні сучасні обставини склалися так, що саме там, де є найбільше відносно [illegible] брати активну і безпосередню участь у визвольній боротьбі. Вже з цього погляду систематичне, пристосоване до сучасних відносин переслання відомостей про українську чинність на чужині до преси та організацій на українських землях може мати поважне значіння.

Найважніше: як є під Советами?

Але найбільшу вагу має безперечно інформування українського громадянства про те, що робиться на Україні під московським пануванням. Жерелами відомостей звідти є совєтська преса, радіо, приватні листи і оповідання людей, яким щастить видістатися з московської вязниці, і нарешті невтральна преса, що подає часом не мало відомостей з СССР, а спеціяльно з ново-окупованих земель. З сумом належиться зазначити, що ніодно з цих джерел не використовується систематично і у вистарчальнім обсязі. Основна причина цього є очевидно „брак засобів", бо сил в українським громадянстві було й є все більше ніж засобів на справи звязку і інформації. Можна справді зауважити, що інформація належить передусім до обсягу чинности преси. Але чинність української преси під німецькою окупацією обмеже цензура, а українська преса в Америці дістає свої відомости про Україну головно з Европи. Пересилання їх або триває дуже довго, або коштує дуже багато, тому треба ці відомости збирати, систематизувати і обрабляти в Европі.

Центр у невтральній державі.

Чим довше триває віна, а кінця її ще не видно, тим більше виявляється потреба звязкового і інформаційного осередку, що може бути лише в одній з невтральних держав Европи. Справді невтральних держав в Европі залишилось вже не багато, це властиво Швайцарія, Португалія і Швеція. Найбільш сприятливі умовини має перша з них наслідком свого центрального положення в Европі, що улекшує почтове получення, свого ліберального режиму та безумовно негативне становище супроти Московщини. Лише наявність такого осередку дає можність устійнити належний звязок і перевести виміну інформацій в найбільших розмірах при найменших коштах і витраті сил поміж українськими землями та українським громадянством по ріжних державах на чужині. З такого осередку можна розіслати до української преси по цілому світу те, що до нев- [illegible] приватнім листі, лише в цей спосіб можна використати приватні листи і повідомлення втікачів з України. До невтральноїж держави можуть бути надсилані всі українські видання незалежно від того, де вони зявляються. Фахове перегляння совєтської преси та стеження за повідомленнями совєтського радія вимагає також чинности тогож самого звязково-інформаційного осередку.

Почин з Америки.

Чинність його моглаб бути успішною, розуміється лише тоді, колиб він знайшов підтримання більш менш у цілого українського громадянства, як на українських землях так і на чужині. А для цього знов він мусів би знайти передусім підтримання цілої української преси, що малаб його серед цього громадянства спопуляризувати. За це він міг би пресі в короткім часі віддячитися постачанням цінного і ріжнородного матеріялу. Але треба мати на увазі, що коли відносини на українських землях і не такі злі, щоб вони їм цілком унеможливлювали участь в українській акції поза межами СССР, то в кождім разі вони тим часом і не остільки добрі, щоб дозволити їм перебрати ініціятиву у витворенні звязково-інформаційного осередку. Коли потребу його булоб більш менш загально узнано, почин мусів би вийти від українського громадянства в Америці вже тому, що грошеві засоби на початок справи звичайно бувають ще більш потрібні ніж на її продовження.

Тільки як виразник соборництва.

З загально - національного характеру такого осередку випливалоб, що він не міг би заступати якоїсь української партії чи напрямку, а міг би бути лише справжнім виразником українського соборництва на чужині. Він був би навіть властиво першим його чином, а тим самим і конкретним виявленням. При цій нагоді треба визнати, що українське громадянство в Америці йде в напрямі соборництва попереду старокраєвого громадянства, як це доводить Всеукраїнський Конґрес в Злучених Державах та обєднання українських організацій в Канаді. Отже оскільки українська еміграція в Америці перебралаб ініціятиву утворення українського звязково - інформаційного центру в Европі посилилаб вона тут і український соборницький рух. Через спеціяльні політичні умови, про які вже згадувалось, було властиво в Америці більш ві- [illegible] добро це загально - українській справі не виходило. Про утворення українського звязково - інформаційного осередку належалось би тим більше подбати завчасу, що найближча будуччина може принести Україні і українцям поза межами СССР поважні несподіванки.

К. Волинський.

Світовий Альманах подає населення Лондону на 8,655,000, а міста Ню Йорку на 7,575,339.

ЧИМ Є РІДНА МОВА?

В розвідці „Національність і національна школа"", писав Я. Чепіга в журналі „Світло" (Київ, 1910) таке:

„Рідна мова — це народній скарб. В нім зібрано й сховано найкоштовніше, найкраще, найдорожче, — все, що підносить людину до найвищих ступнів культурного рівня, все, на чім будується його поступове, моральне, духовне й культурне життя, його минуле й його майбутнє. Мова — то праця народнього духа, його жива діяльність. І через те, вона стає яскравим виразом індивідуальности окремої людини і цілої народности.

„Мова цілого народу, що має свою літературу, готові форми думки, звязані з минулим психічним розвитком нації, надає особливости вдачі й розуму народа. Впливаючи на розумову творчість, вона прокладає йому шлях, котрим треба йти, щоб удосконалити всі свої сили. Поділ людського роду на племена й народи, каже Гумбольд, і походження ріжних мов і говірок, ці зявища міцно сполучені між собою; вони залежать від вищого зявища — від відродження духової сили людськости. Мова — це власність людського духа. Через те, що той дух людськости тільки переінакшено під впливом природи і місцевости, він і визначає зрештою і національний характер, цю основу звичаїв у життю народа і в усьому, що складає силу й гідність нації, і переходить у спадщину від одного покоління до другого.

„Діяльність нації нерозривно сполучено з мовою, в цім її суть, а через це вартість мови визначається здатністю її давати певний напрямок всій творчій діяльности людини й нації. Мові властиве все, що має в собі дух нації. У нації [illegible] великого, що осталось би чужим для її мови. Але мова не обмежується перейняти впливів; вона, не зважаючи на надзвичайну ріжноманітність можливих розумових напрямків, йде за одним певним, а власною, внутрішньою діяльністю переінакшує всякий вплив на нього. Таким чином, мова є продуктом розумової діяльности, і по ній ліпше можна пізнати націю, ніж по її звичаях і вчинках, каже Гумбольдт. Народня мова приймає і зберігає ті прикмети, що складають особливість нації й відріжняють її від інших".

23 стейти Злучених Держав, в яких находиться нафта, мають разом 360,000 нафтових керниць.

ЮЛІЯН ТАРНОВИЧ.

ІСТОРІЯ ЛЕМКІВЩИНИ

(45)

І на господарськім полі багато роботи. Звичайний хід сільського господарства в горах не покриває потреб населення. Воно рятувалося еміґрацією до Америки та переважно сезоновою еміґрацією до Угорщини і Німеччини. Проте сільське господарство на Лемківщині не примінене до нових обставин і до його природних можливостей. До цього знову потрібна рільнича школа з перевагою науки про скотарство, пасічництво й лісові курси. Лемківщина вкрита лісами, одначе лісова господарка занедбана та знищена так, що не дає ніякого доходу.

Дальше на Лемківщині переважає відсоток жінок над мущинами. Причина цього в еміґрації мущин. Отже силою обставин — жінка - лемкиня мусить приноровлюватися до іншого способу життя — як у других сторонах українських земель — вона мусить заниматися й такими роботами, які деінде мущини виконують — та цим самим вона відривається від своїх звичайних жіночих обовязків виховувати дітей, з цього виринає конечна потреба освіти й орґанізації жіноцтва при помочі виховних жіночих курсів.

Положення після війни сильно змінилося. Змінилося в користь української національної свідомости. Москвофільський рух видимо ослаб — так що до своєї ідеольоґії й що до кількости осіб. Сам лемко бачив дещо світа і чимало вже між ними таких, що брали активну участь у визвольній українській війні. Лемко побачив на свої очі, що діється поза його хижою. І навіть — з розмислом! препаровані талерґофські дні не в силі вже відвернути лемка від українства так, як це було до війни.

Але чимало життєвих умовин змінилося на некористь. Першою найбільшою перешкодою й трудністю — є саме положення Лемківщини. Дальшою є зубожіння лемка, якому замкнено всі джерела доходу й прожитку. З перших випливало, що ріжні закони, (шкільні, що відносяться до краківського воєвідства) грозили утратою української школи, навіть без можности виявлення своєї волі у формі шкільного плебісциту. З других випливало те, що від лемка нічого не можна витягнути до орґанізованої праці; він привик обходитися без книжки, без ґазети, не міг тому раптово відчувати потреби вживання названого засобу, щоб цим проводити культурні змагання.

Колись давніше українська територія сягала дальше на захід і на північ; пізніше вона зведена до вузького гірського паса, найменше врожайного, не представляє для посторонніх бажаного місця для поширення свого стану посідання — бо — що найважніше — ліси в посіданню панів також існування купелевих місць не мало до війни того значіння, що сьогодні. Недоступність і консерватизм лемка і його привязання до рідного довели до того, що ще сьогодні в новосандецькому повіті находяться села, в яких нема ані одного римо-католика — не то що поляка. Зрештою це не перешкоджає, аби лемківське село змінити на новий лад. Це діється крім законних постанов, усіми культурно - орґанізаційними засобами. Польські адміністраційні накази відносно орґанізації кооператив, господарських спілок, пожарничих дружин-товариств; все це діялося на те, щоб лемківське село виповнити чужими установами.

До єтатових шкіл ішли багаті, гарно уложені бібліотеки — виключно польські, що їх молодь розривала, не маючи рідної книжки. Та хоч батьки протестували і дітей викидали з хати, проте молодь найде способи вкрити книжку та її ще більше полюбити, саме як цінне таємне добро. Зорганізована Філія „Просвіти" в Сяноці, що обнимає Ліско, Сянік, Коросно, Березів (без Динова), Стрижів, Ясло, як також Лемківський Кооперативний Союз — не в силі подолати та протиставитись у цій праці. Те саме діялося в другій частині лемківської території, що становлять повіти: Горлиці, Грибів, Новий Санч і дві громади повіту Новий Торг. По давній історичній традиції осередню точку задержав Новий Санч; одначе праці невиконував, бо не мав до того відповідних людей і потрібного знання. Як довго радник Василь Яворський був здоровий і місцева громада була велика, так довго Новий Санч все мав за собою велику притягаючу силу. Сьогодні Новосандецька Громада вже дуже мала; церква і бурса — це все, чим живе місцева громада. В Новому Санчі находиться власна українська реальність і орґанізована Філія „Просвіти", в Мушині реальність „Взаїмної Помочі", в Горлицях існує велика бурса, кружок УПТ (Українського Педагогічного Товариства) і філія „Сільського Господаря".

Важне місце занимає Філія „Просвіти" в Кракові. Вона основана тоді, як Польща розвязала місцеву читальню з вибухом українського здвигу. Філія мала перейняти працю читальні, себто дати можність українському населенню Кракова сходитися й вести певного роду клюбове життя. Та згодом стали наростати нові завдання, першусього у відношенні до студентської молоді, що найшлася в Кракові у більшій скількости. Далі у відношенню до всеукраїнської еміґрації, як також до заточенців, які найшлися на полосі краківського воєвідства. Але Філія, крім зборів, проб до ріжних свят і днів „Просвіти", Української Культури, Шевченка, Франка — не в силі багато зробити. Також і діяльність УПТ. — крім ведення курсів української мови — збірок на Рідну Школу — та висилання дітей на вакаційні оселі Союзом Українок — під іншими оглядами обмежена. У дальшому ході подій бачимо, що Лемківщина мимо всього вкривається сіткою читалень „Просвіти", населення радо вписується в члени новозаснованих місцевих кооператив, закладає Кружки „Рідної Школи", пожарні дружини „Луги;" ці нові культурно-освітні установи орґанізаційної сіти переливають свій корисний вплив на інші сусідні лемківські оселі, що також скорою ходою освідомляються.

Для приміру згадаємо ще таку подію: На горішньому кінці села Риманівської Завадки (Риманівщина) у присілку **Абрамова** побудувало місцеве населення школу та домагалося приділення рідних українських учителів — одначе безуспішно. Тоді свідомі лемки запросили в порозумінню з Кружком „Рідної Школи" в Сяноці рідних учителів. Перший рідношкільний учитель на Лемківщині, зокрема в Абрамовій був **Петро Ікалович**, що прийшов там учителювати в 1928 р. та впродовж одного року навчав дітей (тепер живе в Америці); по йому вчив **Володимир Кобів** до 1929/30, відтак Петро Стирпак. Це заразом перша українська „Рідна Школа" на Лемківщині. (Дальше буде).

З ДНЯ

НЕГАТИВНЕ СТАНОВИЩЕ.

Наше декляративне заперечування стану, який панує на українських землях, а також погрози з боку українського народу, мовляв „ми ніколи не погодимось на те, щоб над Україною панував який небудь наїзник, москаль, поляк чи німець", містить у собі чимало нищильної сили. Це не пусті погрози. Вони вже в минулому завдали чимало клопоту ріжним наїзникам, а ще багато клопоту можуть завдати в будуччині всім тим, що, не питаючись українського народу, захочуть над ним панувати. Уважайте, агресори і наїзники, бо це не пусті слова!

ЦЕ НЕВИСТАРЧАЛЬНЕ.

Проте такий підхід у заграничній політиці українського народу невистарчальний. Він з одного боку автоматично виключає нас із активної міжнародньої гри, а з другого боку позбавляє нас морального права домагатись помочи від тих чужих сил, що рішають, чи рішатимуть у світі. Бо такий протестуючий, негативний підхід не дає чужим потугам ніякої точки виходу, найменшої якоїсь плятформи, на якій український нарід міг би, чи хотів би, разом з тими чужими потугами співпрацювати і творити та вдержувати якийсь панівний міжнародний лад і рівновагу.

„БОРІТЬСЯ САМІ!"

Коли українська заграничча політика, або ми тут, в Америці, в імені української заграничної політики, скажемо, що „український нарід ніколи не погодиться на ніяку неволю, звідки вона не походилаб, з боку Сталіна, чи Гітлера", то представник якоїсь чужої держави нам на це відповість: „Неправда, бо погодиться. Він вже погодився, бо вже нині над українським народом панує Сталін!"

Колиж український представник далі буде доказувати, що український нарід фактично не погодився, він далі бореться і наведе навіть докази цієї завзятої боротьби, то чужий представник остаточно завважить: „Тепер я вірю, що він бореться. Але факт, що Сталін далі панує над українським народом є далі для мене незаперечним доказом, що сила українського народу заслаба, щоб виконати свою постанову. Це далі для мене доказом, що ваша заява мовляв, „український нарід ніколи не погодиться на неволю, звідки вона не походилаб", є пустословною".

ДАЛЬШІ АРГУМЕНТИ.

Зрозуміло, що український представник на цім не перестане. Він буде доказувати, що хоч дотепер ми в неволі, але в будучому українці визволяться з цеї неволі. Вони не перестануть боротьби, ця боротьба кріпшає, український нарід в огні цеї боротьби чимраз більше сціплюється, творить один суцільний табор, а ворожа влада чимраз більше розкладається, трупішіє. Є всякі реальні основи думати, що та влада остаточно розлетиться, як розлетілась колись царська влада, а на її руїнах український нарід знов створить свою власну державу і цей раз, маючи за собою тяжкі досвіди, її вдержить.

Чужий представник, слухаючи цього, дуже правдоподібно з чемности завважить: „Це дуже гарно. Бажаю многострадальному українському народови найкращих успіхів". Зворушений цим чемним побажанням український представник ускочить: „А не міг би ваш нарід, що має силу помогти мому поневоленому народови?"

ЗДИВУВАННЯ.

В тім місці чужий представник зробить ніякову, дещо здивовану міну: „Мій нарід нині в війні, напружує всі сили, щоб вдержатись на поверхні", відповість він. „Чи не бачите, як ворожі літаки бомбардують наші міста, як гинуть наші жінки і діти? Не бачите примари голоду і вимореня, що отсе перед нами виринає? Ми радо помоглиб вам, але нам нині потрібно останньої дрібки нашої енергії на власну оборону. Зрештою, ви перед хвилею сказали, що український нарід ніколи не погодиться з чужою неволею. Я припускаю, що ви самі дасьте собі раду".

В цім місці застановиться український представник. І коли він наївний, зачне на адресу чужого представника говорити: „Що за облудна, фальшива Европа! Що за торгаші справедливістю! Наша справа така ясна як сонце! Ніхто на світі не заперечить, що правда по нашім боці. А ось ці ніби культурні чужинці як з нами поступають!"

ІНШИЙ ПІДХІД.

Колиж він не наївний, то добре застановиться над положенням і скаже: „Цілий світ, це боротьба. Кожний має подостатком власних клопотів і мусить боротись, жертвувати своїх найкращих синів, свої міста, своїх жінок і дітей, щоб пережити. Чужий зацікавиться долею мойого краю лиш тоді, коли побачить, що мій край має, чи може мати багато спільних, взаїмно піддержуючих інтересів з його краєм. Його край кервавиться і мій кервавиться. Я зроблю йому пропозицію, як повести справи, щоб у будучім оба наші краї не кервавились, а себе взаїмно піддержували перед іншими ворогами".

Вслід за тим український представник видвигне якийсь конкретний плян, в якім український нарід займатиме активне становище і разом з іншими творитиме певний міжнародний політичний уклад.

Щойно, колиб його пропозиція, чи більше пропозицій, були чужим представником рішуче відкинені, він міг би загрозити: „Український нарід ніколи не погодиться на уклад, який ви отсе плянуєте...."

Негуючи чужі уклади, не видвигнувши власного — українська політика ніколи нічого за границею не дібється. Український нарід не живе сам на світі, тільки в родині інших народів. Коли від тих народів він хоче добитись помочі, чи бодай симпатичного відношення, він мусить виразно виявити своє відношення до них.

МОВЧАТЬ, ТО ГОТОВІ ЩОСЬ ЗАЧАТИ

БЕРЛІН. — Націстівська преса, як подають американські кореспонденти, нагло так якби замовкла, коли іде про Балкан. З того кореспонденти вносять, що допевна тепер готові німці зачати на Балкані якусь „несподіванку".

ВЗИВАЄ ДО ОБЄДНАННЯ

ГРЕНОБЛЬ. — З привіту, якого зазнає всюди з боку населення маршал Петен, треба вносити, що він таки тішиться загальним поважанням і довірям. Таке подає Ленсінг Ворен, кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс". Каже, що маршал Петен взиває французів, щоби були терпеливі так довго, поки ті, що при кермі, не наберуть досвіду, як повести справи в цілком змінених обставинах. У такому часі, каже Петен, нарід мусить бути обєднаний і терпеливий.

ВИЯСНЕННЯ

Деякі підривні елементи, що намагаються вносити заколот в американське життя, пробують від довшого часу атакувати підписаного за висилку „гратуляційної телеграми до Гітлера", осеню 1938 року. Тому, що може так статись, що міг би знайтись хтось, що міг би припускати, що в тому може бути якась крихітка правди, як і тому, що беру від довгих літ активну участь у громадському життю, а крім того є теж і одним з головних контрольорів У. Н. Союзу, вважаю за відповідне подати до прилюдного відома таке вияснення:

В жовтні 1938 року, як це відоме, відбувалась в Мінхен міжнародня конференція, в якій взяли участь представники: Англії, Франції, Німеччини й Італії. На тій конференції мала вирішуватись, як ми тут думали, теж і доля Карпатської України. Тоді Злучені Товариства міста Клівленду, яких я був і є донині головою, скликали надзвичайні збори і одноголосно ухвалили вислати негайно спеціяльні телеграми до представників тих держав, що мали взяти участь у згаданій конференції, з проханням, щоб вирішили справу Закарпаття згідно зо слушними домаганнями українського народу. Таку депешу я вислав від імени Злучених Товариств до представників усіх чотирьох, вище згаданих держав, а також окремо до президента Злучених Держав і до прем'єра Августина Волошина. Копії усіх тих телеграм я вислав до всіх місцевих американських газет. Та знайшовся один репортер, що використав це на свій лад і згадав тільки за ту депешу, що була вислана до Німеччини, до Гітлера. З цього скористали ріжні підривні елементи і провокатори і вислали ось такі „інформування" репортера до Вашингтону. Та, очевидно, американський уряд краще знає від кого іншого, як мається справа, бо його зараз ми повідомили про те, що ми зробили і на те дістали письмо з Департаменту Стейту з 18. листопада 1938 р., яким нам дякують за те, що ми їх поінформували. Подібне письмо одержано теж із британського міністерства заграничних справ, в якому нас повідомляють, що возьмуть під увагу наше письмо. Оригінали обидвох письм, з Вашингтону і Лондону, є в моїх руках.

Коли така оборона української справи малаб бути „злочинством", як це пробують представити деякі гура-патріоти (а на ділі підривні особи), то я заявляю, що я гордий бути таким злочинцем і ним остану далі в тім переконанню, що поступаю згідно зо своїм сумлінням і тими високими ідеями, якими живе справжня Америка.

Адв. О. Е. Малицький,
Клівленд, О.

ВЕЛИЧАВИЙ КОНЦЕРТ

Українська громада дітройтської метрополії під проводом Української Федерації в Мішіґен, влаштувала в неділю, дня 16. березня, величаву маніфестацію в честь Тараса Шевченка. Успіх був великий. Саля Скатіш Райт в Масонік Темпел, яка містить 1600 крісел була майже виповнена, хоч попереднього дня було свято Рідної Школи, а в неділю вечером бенкет в честь єпископа Івана Бучка. Порозуміння і згода між парохіями і Федерацією забезпечили великий успіх всім імпрезам, хоч випали на один день через те, що так склалися обставини. Концертова часть випала імпонуючо. Панове артисти, оперовий співак Михайло Голинський і концертовий скрипак та композитор Роман Придаткевич були грімко і сердечно витані на концерті тисячною публикою. Український Національний Хор „Думка", під управою Івана Атаманця, і Хор Котляревського, під управою Леона Нахвостача, виконали свої части концерту знаменито. На концерті був присутний Екселенція Єпископ Іван Бучко в асисті місцевих і доокличних українських католицьких священиків.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Беруться до будови Народного Дому.

Нюйорська громада, яка начисляє десятки тисяч американських українців, є найбільшою зорганізованою одиницею серед української іміграції в Америці.

Маємо тут в Ню Йорку церковні громади, багато відділів У. Н. Союзу, кілька відділів У. Р. Союзу, є відділи Провидіння і Народної Помочі, є ріжні товариства односельчан, є жіночі товариства, сестрицтва, політичні організації, є вже і молодечі організації. Разом усіх організацій є коло 80, які разом з церковними громадами начисляють коло 7,500 зорганізованих людей. Хоч вправді, це число зорганізованого громадянства не є таке велике, коли брати під увагу, що тут в Ню Йорку є десятки тисяч українців, то все таки те число є поважною зорганізованою силою, яка, виступаючи спільно, може доконати великого діла.

Та як воно дивним не виглядає, то ця найбільше зорганізована одиниця в Америці ще й досі не має свого власного громадського народного дому. Нюйорська громада нераз чваниться тим, що вона є першою в громадській роботі, та що дає приклад іншим громадам. Та коли говорити про народний дім, то в тім випадку, нюйорська громада повинна брати приклад від інших менших громад, як з Філядельфії, Дітройту, Клівленду, Рачестеру, Бруклина, Джерзі Сіти, а крім того, ще й з многих малих місцевостей, які мають свої власні доми. Тільки один Ню Йорк іще до сьогодня не міг спромогтися на будову власного дому.

Доки наше життя було обмежене до діяльности старої іміграції, то брак власного дому не давався так дуже відчути, як це тепер є, коли молоде покоління вже починає братися до громадянської роботи. Власне від нього можна почути на кожному кроці одне й те саме твердження: колиб був відповідний народний дім, тоді можна булоб згуртувати велике число тут родженої молоді та повести ширшу народню працю.

Тому, щоб зарадити тому станові, та щоб зорганізувати всю нюйорську громаду, та звязати всі місцеві товариства до спільної праці, а опісля зусиллями, жертвами і стараням усіх взятись до будови народного дому, створено тимчасовий комітет, що відбув вже кілька зборів, на яких ведено обширні наради в справі будови такого дому. На зборах були вибрані ріжні комісії, які взяли на себе опрацювання підготовчих плянів для проведення в життя цього великого діла.

В неділю, 23. березня, відбудуться іще одні загальні збори всіх товариств і тих зборах має бути вибраний вже постійний уряд будови народного дому. Знова цей вибраний уряд має підготовити і скликати велике загальне всенародне віче, дня 6. квітня, і на цім вічу присутнє громадянство матиме нагоду висказати свої думки, заввагим та вияви, щодо будови народного дому.

Нема сумніву, що справа будови народного дому в Ню Йорку є тепер важнішою і найконечнішою нашою потребою.

Тому саме це віче, яке буде скликане на 6. квітня, є дуже важним, бо від рішення, яке там буде ухвалене, буде залежати успіх або невдача цеї справи. Це віче повинно стягнути тисячі нашого громадянства, яке своєю участю й порадою та вказівками повинно надати не тільки авторитет розпочатому ділі, але також запевнити його успіх. Зокрема тут роджена молодь, яка може найбільше відчуває брак відповідного дому, повинна взяти в цьому вічу численну участь та висказати свої думки щодо будови такого дому.

Стефанія Галичин,
членкиня Інформативної Секції Комітету Будови У. Н. Д.

ЯК НОВА ЦИВІЛІЗАЦІЯ ДІЙШЛА ДО СТАРОГО ЦИВІЛІЗОВАНОГО НАРОДУ. Грецька мати й дочка по бомбардуванні італійцями міста Сальоніки.

ЖІНКА Й НАРОДНЯ ПІСНЯ

Повінчану молоду порівнює народня пісня до зломаної калини і скошеної трави. Вона знає, що в новій хаті треба всім догоджувати: свекрові, свекрусі, дивірю й зовиці. А яке лихо, коли свекруха несправедлива!

А я прийшла молоденька, тай сіла до миски.
„Ой ви ти ся невістине, світа не світа не встидаєш.
Нема ложки води в хаті до миски сідаєш?
Ой а ци ти свекрушенько з глузду ся збила!
Нині днинка петрівная, а я ще не їла".

І далі роздумує невістка:

Постелю постелоньку — свекра не ляже,
Ще мому серденьку докаже:
Ледача невістка, ледача,
Та ще до роботи невдача.
Не вміє, ділечка робити,
Мені стареňкій догодити.

А стекор докоряє невістці за її бідність:

Подій ті корови, що від батька пригнала,
Тай ті овечки, що мати дарувала.

Зла свекруха — розказує пісня — може чарами перемінити невістку в тополю. Коли її син поїхав у далеку дорогу, невістка бажає „привіту, ласкавого слова", але цього не має у свекрів; тому вона звертається до природи, до цвітів, до дерев, але бачить, що:

Дубочок, тай не батенько,
Береза, тай не матінка,
З вітром гуде, гиля ломить,
А до мене не промовить.

Тоді стужена жінка піснею себе потішає:

Урву ружу-квітку, тай пущу на воду,
Плини, плини квітко й аж до мого роду.
Плини руже-квітко, плини до Дунаю,
Та як узриш мою мамку, приплини до краю.

Є багато пісень, в яких дочка „птичкою полетілаб до свого роду", в яких співає таку тужливу пісню, що від неї „гнуться дерева і вянуть квіти". Таку віру народу у співчуття природи бачимо вже у „Слові о полку Ігоря": князь Ігор був ранений в битві з Половцями, а „вяла трава з жалощів а дерево з великої туги до землі приклонилось". Поетичний настрій нашого народу був 800 літ тому такий, як і тепер.

Коли чоловік кине жінку для іншої, то — каже нар. пісня — сама природа карає зрадника: невірний чоловік зміняється в камінь, його кінь у явір, а ця інша жінка в перекотиполе. Колиж жінка втратить чоловіка, що його любила, не хоче без нього жити і просить матір:

Ой викопай мамо глибокую яму,
Тай поховай мамо сю славную пару
Тай положи мамо поруч головами,
Щоб була розмова тихая між нами.

Та буває — рідна мати хотілаб розлучити доньку з чоловіком, бо зять її не довподоби. Тоді доня вже не покоряється матері, а боронить свого життя-щастя:

Ой пий мати тую воду, що я наносила,
Шануй мати твого зятя, що я полюбила.
Ой не буду води пити, буду розливати,
Нелюбого зятя маю, буду розлучати.
Не розливай мати воду, бо тяжко носити,
Не розлучай мене з мужом, не тобі з ним жити.

Сумно представлене в нар. пісні життя безталанної вдови, що залишилася одним-одна з дрібними діточками:

Горе ж мені, горе, нещаслива доля —
Виорала бідна вдова мисленьками поле;
Чорними очами тай заволочила,
Дрібненькими слізоньками все пле зросила.

Находимо теж у народній пісні описану любов сестри до брата:

Сива зазуленько не куй жалібненько,
Та не збуди мого гостя дорогого —
Гостя дорогого — братіка рідного.
Ой я сама знаю, коли го збудити
Як ясне сонечко стане сходити,
„Ой встань братіку — ой встань, пробудися,
Ой там в садочку водиця в кубочку;
Водицею змийся, рушником утрися.
Тоді мій братіку на скамю сядися
Будем говорити, будем розмовляти,
Як маленьких дітей тай нагодувати".

Якщо йде про любов матері до дітей, то в нар. піснях вона частіша до дорослих дітей, що всилі зрозуміти ту любов. А всеж і в приколисковій пісні бажає мати своїй дитинці здоровля, доброго розуму, щасливої долі:

Ой спи дитя без сповиття
Поки мати з поля прийде,
Та принесе три квіточки:
Одна буде дрімливая,
А другая сонливая,
А третая щасливая.
Ой щоб жило, щастє мало,
Ой щоб росло, те білило,
На серденьку те скорбіло.
Ой ріточки у кісточки,
Здоровечко за серденько,
Розум добрий в голівоньку,
Соньки, дрімки у оченьки.

В парі з ростом дітей росте і привязання матері до них, вона радіє їх щастям, терпить їх горем. Мати пишається славою сина напр. так:

Подивлюсь мій сину на тебе,
Чи є такий козак на Вкраїні,
Як ти в мене, мій сину вродливий.

За ту любов діти віддають шану своїй матінці, „кланяються їй низенько в ноги", вони знають, що материнське серце для них завжди те саме, що „тільки в світі правди, що рідная мати".

Невдячність дітей уважає нар. пісня таким важким гріхом, за який нема прощення і тому:

Ой сів Христос вечеряти,
Прийшла к' нему та божая Мати.
„Сідай мати вечеряти".
„Та спасибі сину за ту вечерину —
Дай мені сину золотії ключі
Відімкни рай і пекло — випустити грішні душі.
Тільки одну та не випускати —
Бо та душа тяжко согрішила,
Отця і матір та і залаяла".

Проклони матері — як думає нарід — стягають на дітей нещастя, молитва її випрошує Божу опіку, з дна моря рятує, від смертельного меча захистить. І тому так поетично, з такою ніжною любовю говорить нар. пісня про любов дитини до матері, що її немає вже в живих:

Мати наша, мати — деж нам тебе взяти
Хібаж тебе мати тай намалювати.
Намалюю матір на божничку в хаті,
На божничок гляну — матір іспомяну —
Назад обернуся — слезами заллюся.

Діти вішають образ матері на божничку, побіч образів святих, бо її память для них свята.

Реасумуючи це все, треба ще застановитись глибше над питанням, чому якраз у нашого жіноцтва така безмежна кількість пісень, чому якраз у них стільки ніжности й така глибінь почувань.

Наша жінка-селянка живе і працює постійно серед природи, в якій стільки недостежно-високого артизму, від сонічка, що ясним сяєвом ниви золотить і дрібного жайворонка, що ніжну пісоньку дзвонить, до принадного запаху квітів, що їх наше селянське жіноцтво любить у себе на подвірі. І якраз ця краса природи будить мистецькі елементи, зложені щедро Божою рукою в душах нашого народу, виніжнює серце і поглиблює думку і вилітає з грудей піснею: словом і мельодією, без якої нашу народню поезію годі собі уявити.

І якраз тому, що душа нашого сільського жіноцтва така вразлива на красу природи та її прояви, майже в кожній нар. пісні зустрічаємо порівнання життя природи з життям людини. Краса дівчини — це рожі або маків цвіт, молодий юнак — дужий, сизокрилий орел, ясний сокіл, старенька мати — сиза голубонька, зраджена дівчина або бідна сирітка — молода берізка, що своє листячко к'землі приклонила. А яка пещена мова наших жіночих пісень! Молода відданиця прощає перед заміжжям свої яворові сінечки, пишні квітоньки, хотілаб їх ще поливати ранними росоньками, дрібними слізоньками, а прощаючи свою матінку, хоче їй, низенько в ноги поклонитись, русою своєю кіскою земельку устелити, слізоньками ніженьки обілляти. Навіть нелюбе слово: теща — діждалось в нар. пісні пещеної назви „тещенька".

Франко добачує причину багатства жіночих пісень і в тому, що в нас жінка-селянка має більше свободи, як в інших народів: багато визначних етнографів — каже він — згідних у тому, що студіюючи пильно життя-буття нашого народа, помічують у ньому гарне відношення чоловіків до жінок і це вважають вони за доказ високої культури; мірою культурности якогось народу — на їх думку — може бути й поведінка мужчини зі своєю дружиною.

Цікаве, що Франко застановлявся й над тим, чому в жіночих піснях, зокрема новішої доби, стільки туги-смутку. На його думку, — це вислід невідрадних умовин, серед яких живе сільське жіноцтво, а головно щораз більша нужда села. Та впарі з тим бачив Франко в тих піснях вже реакцію жіноцтва проти тих умовин, почував бажання волі й більшої самостійности, що зростало скорим ходом. І Франко заявив уже 50 літ тому у свому творі: „Жіноча неволя в руських піснях жіночих" (1883. р.), що жіноцтво наше піде небаром шляхом духового розвою.

Врешті застановімся над ще одним важним питанням: Яка заслуга нашого сільського жіноцтва у творенні нар. пісень.

Жінка більш консервативна, як мужчина. Він чумакував, ішов у рекрути або й на війну в чужину й відвикав від родинного життя та народніх звичаїв; жінка, обмежена здебільшого до своїх хатніх обовязків, вберігала пильно всякі родинні свята, релігійні обряди, народні звичаї, стояла твердо на їх сторожі і дякуючи її консерватизмові ті пісні, а разом з ними і наша народня мова, переховалися, зокрема в подальших від міста околицях, у своїй первісній чистоті, в майже архаїчній формі. Оттому теж в жіночих піснях збереглася картина нашого колишнього родинного й суспільного життя, на які жінка мала і має завжди великий вплив.

Жіночі пісні, повні краси й ніжности, мали і мають зокрема великий вплив на творчість мужчин. У Шевченка залишилась жива память про ті пісні, які співала його безталанна матінка. Куліш признає, що на його уяву сильно поділала сестра Марійка, яка знала безліч нар. пісень і часто йому співала своїм любим голосочком. Таких примірів можнаб навести дуже багато. Німецький письменник Кайзерлінґ, у свому творі "Das Ehebuch" згадує про відомого індійського поета Рабіндраната Таґоре, що теж переконаний про великий вплив жінки на творчість мужчин. Кайзерлінґ називає цей вплив жінки: Bezauberungsgabe (сила очаровання).

Та треба признати, що як місія, яку має виконати в житті народу мужчина й жінка — спільна й можлива тільки у спільній, згідній праці, так і нар. пісні мужчин і жінок взаїмно доповняються. Бо мужеські пісні — високоморальні змістом і силою патріотичних почувань — мають своє виховне значіння: З них молодь вчиться, як любити свою рідну землю, свою святу батьківщину.

З того виходить, що народні пісні — наша скарбниця, яку нарід зберігав з любовю навіть серед найтяжчих політичних умовин. Багато тих пісень не зібрано, ще й не записано і нашим обовязком є збирати їх з уст народу, доповнювати, збільшати цей скарб. Так звана культура, нові звичаї, випирають народні пісні з наших хат. Нам слід боронитися твердо проти їх занепаду, слід співати їх не тільки на концертах, але й на всяких товариських сходинах, а головне — у себе дома, бож вони кращі від усяких танґ, яких текст і мельодія розбуджують нездоровий сентимент та зайву, шкідливу мрійливість.

„Народні пісні це книга мудрости — каже Філярет Колесса, визначний знавець нар. пісні — в якій наш нарід зложив плоди свого довголітнього досвіду й тисячітньої культури. Ті пісні вяжуть наш багатоміліоновий нарід в одну органічну цілість; ніякі кордони не зможуть тієї єдности знищити — ніяка сила її захитати, поки лунає наша пісня".

За той неоцінений скарб належиться нашому народові велика вдячність, честь і хвала. Правду казав наш віщий пророк:

Наша дума, наша пісня не вмре, не загине
Онде люди наша слава, слава України.

Ольга Ціпановська.

(Кінець).

ЗАБОРОНЕНІ МЕДАЛІ. Як каже британська цензура, ця світлина представляє італійського офіцира (на право), що попав у британські руки, котрий каже австралійському офіцирові, що він добув собі медалі в першій світовій війні, але Мусоліні заборонив їх носити.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ВЕСТ САЙД, НЮ ЙОРК. — Збори Тов. Свобода, від. 194., відбудуться в суботу, 22. марта, в годині 9. ввечір, на 568 — 9. Ave., межи 41. і 42. Стр. Проситься всіх членів від. 194. і від. 184. Буде одобрення проєктів на конвенцію У. Н. С. — За уряд: М. Деменчук, предс.; Т. Пітула, кас.; О. Гнатишин, фін. секр.

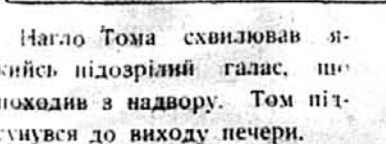
ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Місячні збори Бр. св. Юрія, від. 239., відбудуться в суботу, 22. березня, точно в год. 8. ввечір. Біжучі справи буде полагоджувати секретар вже від год. 8. ввечір. Тому, що цього вечора буде виголошений реферат про Т. Шевченка та новий військовий закон, просимо усіх членів привести як найбільше гостей, зокрема нашу молодь. — Уряд.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

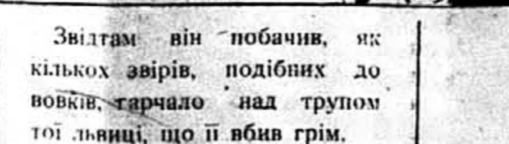
КОЖНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ХАТ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН, ч. 257. Крик з темноти.

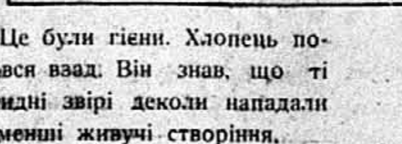
Як пройшла буря Тарзан вже був далеко в нетрах. Саме почало заходити сонце і нетри заливав сумерк.

Нагло Тома схвилював якийсь підозрілий галас, що походив з надвору. Том підсунувся до виходу печери.

Звідтам він побачив, як кількох звірів, подібних до вовків, гарчало над трупом тої львиці, що її вбив грім.

Це були гієни. Хлопець подався взад. Він знав, що ті огидні звірі деколи нападали і менші живучі створіння.